

גליון תקלד • ערש"ק פרשת פנחס

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

בין "בת מלך" ל"אשת מלך"

"בעל פעור" שבכל דור ודור

בדיני משקל ככר זהב דמנורה

ימין מקדבת!

אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

התוכן שמפורסם זה הובא כאן במטרה שישאירו הדברים על רביע, מלבד שינוי עריכה קלים להקל על הולמדי

לבצע השליחות ללא חשבונות – הלימוד מפינחס

יתכן שנכנס בו ניצוץ ממישהו שאינו ילוד אשה...

נפש, נותנים לו כחות על זה, ויתכן שנכנס בו ניצוץ ממישהו שאינו ילוד אשה.

מסירת נפש – "ללא רעיש"!

ההוראה מזה בדורנו לכל האברכים הצעירים היא, שאין להם לעשות חשבונות, שפלוני יכול לעשות ואלמוני יכול לעשות, אלא כל דבר הבא לידם, צריכים לידע שזהו החלק שלהם, ויש להם כחות על זה, וצריכים לעשותו במסירת נפש.

והפירוש דמסירת נפש הוא - כדברי הרבי [הרי"צ נ"ע] (ראה גם תו"מ ח"ד ריש ע' 313. ושי"ת): הכוונה במסירת נפש אינה לעלות על הגג ולקפוץ ח"ו. מסירת נפש צריכה להיות ללא רעיש וללא "טומל", כי "לא ברעיש הוי" (מלכים א יא, יא). יש צורך במסירת נפש בכל הפעולות דחיי היום-יום, "אוטם אזנו וגו' ועוצם עיניו" (ישעי לג, טו. וראה קונטרס העבודה פ"ב). אפילו בתורה צריכה להיות מסירת נפש - שלא ליקח את התורה אל עצמו, אלא ליקח את עצמו אל התורה.. (ראה גם תו"מ ח"א ט"ע 189. ושי"ת) וכאשר רוצים באמת - יפעלו זאת.

וכאשר הולכים עם המסירת נפש של פנחס, אזי נעשה גם פנחס זה אליהו, שהוא יבשר את הגאולה (פרשי בחוקותי כו, מב. וראה גם תיב"ע ויל"ש שבהערה 209. רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ב. ועוד), והיינו, שכללות העבודה דעכשיו היא הכנה למשיח, לעשות את העולם מקדש לו יתברך.

(תורת מנחם ח"ב ע"ב 118 ואילך)

בפרשת השבוע - פרשת פנחס - מסופר שכאשר אירע מעשה זמרי, לא ידעו מה לעשות, אף על פי שהיו נוכחים שם משה ואלעזר והזקנים. ואז נענה פנחס, שהי' הצעיר שבחבורה (במדב"ר פ"כ, כה. תנחומא בלק כא) .. ואמר ש"קנאים פוגעים בו". ואמרו לו: "קריינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא" (סנהדרין פב, א. הובא בפרשי" עה"ת ס"פ בלק (כה, ז)) (קורא האגרת הוא יהי' השליח).

...אודות פנחס איתא (תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פנחס. זח"ב קצ, טע"א. רלב"ג מלכים א יז, א); פנחס זה אלי'. וקשה על זה: הרי תחילה הי' פנחס ואח"כ אלי', ואם כן צריך לומר אלי' זה פנחס? והתירוץ על זה, על פי מה שכתוב בזהר (ח"א מו, ב. עיי"ש בהגהות דרך אמת. ועוד) שאלי' הי' עוד לפני זה, אלא שאז לא הי' ילוד אשה (שנולד מאב ואם), אלא מלאך, ולכן אומרים פנחס זה אלי' (ראה גם שיחת י"ג תמוז תשי"ב הערה 30 (תו"מ ח"ו ע' 75). ושי"ת).

והענין בעבודה:

דובר לעיל שתובעים מכל אחד שלא להסתכל על אחרים, וענין הבא לידו צריך לעשותו. ונשאלת השאלה: מניין לוקחים כח על זה? - ועל זה אומרים פנחס זה אלי': כיון שהקב"ה הזמין לו ענין שצריך לעשותו במסירת

פתיחה

בעזה"ת.

נחנו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'פקראת שבת' (גליין תקלה) היו"ל לפרשת פנחס, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקפ"ה נבג"מ זי"ע.

המדור "מקרא אני דורש" עוסק בבקשת הקב"ה ממושה "עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי" - מדוע בקשת ה' אודות הקרבנות נמשלת לבעלה של בת המלך שמבקש שבניו יזהרו בכבודו לאחר פטירתה.

במדור "יינה ש" תורה" יבואר מה שיש לכל יהודי להזהר מחטא "בעל פעור", בדקות, בכל דור ובכל זמן, וכיצד הפתרון להנצל מזה הוא על ידי עבודת מסירות נפש של פנחס, ש"עומד ומכפר עד שיחיו המתים".

במדור "חידושי סוגיות" יבאר בידינו משקל ככר זהב דהמנורה אי השיעור הוא לא פחות, אבל יותר מככר מותר, ומחדש דאי נימא שבאמת גם יותר מככר אסור, אך אי הוסיף פורתא אין זה מעכב, הנה בזה יבואר כמה מאחז"ל לגבי המנורות שעשה שלמה, שלכאורה נראים כסותרים.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החפידות

וזאת למודעי, שברוך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ירכיבי השק"י והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן עניינים

ב. מקרא אני דורש
בין "בת מלך" ל"אשת מלך"
מדוע ממשיל רש"י את משה ל"בת מלך" ולא ל"אשת מלך" כמו בספרי? / מדוע יש סברא שנכדי המלך לא ינהגו כבוד באביהם? / איזו הוכחה יש מ"קרבני לחמי" - שמדובר ב"בת מלך" ולא ב"אשת מלך"? / ביאור בדברי רש"י "עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי"

(נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 99 ואילך)

ה. פנינים
האם יטלו הלויים חלק בארץ לעתיד לבוא? (נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 103 ואילך)
מהלוקת ר"ע ור"ש אם צלפחד הי' המקושש או מהמעפילים - לשיטתיהו (נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 129 ואילך)

ו. יינה של תורה
לא להשתעבד לפסולת!
מדוע צריך פנחס לכפר על חטא בעל פעור בכל דור ודור? / האם על יהודי לעסוק בפרנסתו על פי חוקי הטבע? / מדוע כה מופרך להתענג מענייני תאוות עולם הזה? / ומהי הסכנה בכך שהיצר מסכים לקיום המצוות? הזחירות מחטא "בעל פעור" בכל דור ודור

נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 160 ואילך

ט. פנינים
כוחו של הרהור תשובה (נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 174 ואילך)
מדוע לא נזכרת ירושת האב בפרשת נחלות? (נ"פ לקיט שיחת ח"י ע"ב 297 ואילך)

י. חידושי סוגיות
כדיני משקל ככר זהב דמנורה
שק"י ט בין ב' הברייתות דמנחות גבי משקל מנורות שעשה שלמה, ואי שיעור ככר מעכב אף למעלה דלא לוסף עלה

(נ"פ ז'ל"ת ביב"ח להר"נב"ם עם חידושים וביאורים סי' כ סיק"ו - לקיט שיחת ח"י ע"ב 449-450)

יג. תורת חיים
ימין מקרבית!

יד. דרכי החסידות
ניעון, חסידות ו"יהדות"

טז. שיחות קודש
לכצע השליחות ללא חשבונות - הלימוד מפניחס

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

בין "בת מלך" ל"אשת מלך"

מדוע ממשיך רש"י את משה ל"בת מלך" ולא ל"אשת מלך" כמו בספרי? / מדוע יש סכר
שנכדי המלך לא ינהנו כבוד באביהם? / איזו הוכחה יש מ"קרבני לחמי" – שמדובר ב"בת
מלך" ולא ב"אשת מלך"? / ביאור בדברי רש"י "עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי"

בפרשתנו מסופר אודות דברי משה אל הקב"ה – "יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש
על העדה" (כו, טז); ובהמשך הענין בא ציווי הקב"ה בדבר הקרבנות: "צו את בני ישראל
ואמרת אליהם, את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו" (כח, ב).

ומפרש רש"י בסמיכות הפרשיות, וז"ל:

"צו את בני ישראל" – מה אמור למעלה, יפקוד ה'; אמר לו הקב"ה: עד שאתה מצוני על
בני, צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה על
בני' וכו', כדאיתא בספרי."

וז"ל הספרי כאן: ". . . משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם. היתה
מפקדתו על בני', אמרה לו: בבקשה ממך היזהר לי בבניי; אמר לה: עד שאתה מפקדתי על
בניי, פקדי בניי עלי, שלא ימרדו בי ושלא ינהגו בי מנהג בזיון. כך אמר לו הקב"ה: עד שאתה
מפקדתי על בניי, פקוד בניי עלי, שלא ינהגו בי מנהג בזיון ושלא ימירו את כבודי באלקי הנכר
כו'."

ולכאורה קשה – למה שינה רש"י מהספרי:

בספרי המשל הוא "למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם" – ומתאים הוא להנמשל,
שהקב"ה הוא בדוגמת ה"מלך" ומשה הוא בדוגמת "אשתו";

אמנם רש"י כתב "משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה" –
ומשמע לפי דבריו, שמשה הוא בדוגמת "בת מלך" (המיוחסת), ואילו הקב"ה הוא בדוגמת
"בעלה" (כלי "ייחוס" מיוחד). וצריך ביאור כוונתו בזה.

מחשבה, דיבור ומעשה של חסיד

רשומה אצלי אימרה ששמעתי מאבי בשוחחו עם החסיד ר' שמואל דוב [מבוריסוב – אחד
מגדולי חסידי כ"ק אדמו"ר בעל הצמח צדק] – בבואו מיאלטה בשנת תרמ"ז – : ניגון, חסידות
ו"יחידות" הם מחשבה, דיבור ומעשה.

פירוש האימרה הוא:

דובר (בשיחת שמח"ת תרצ"ד אות ב) שבהתקשרות והתאחדות רבי וחסיד ישנן כמה
דרגות. ענין ה"יחידות", שחסיד נכנס אל הרבי, יש בו שני ענינים: "יחידות" מלשון יחוד,
כלשון המשנה (סנהדרין פ"ז מ"י) "אמור מה שאמרת לי ביחוד". "יחידות" הוא גם בירור,
כלשון המשנה (שקלים פ"ו מ"ב) "וידעו ביחוד כי שם הארון נגזז". ופירש הרע"ב ביחוד –
בבירור, כלומר "יחידות" איננה רק התאחדותם של חסיד ורבי, שהיא תוצאה מהתקשרותו
של החסיד לרבו ואהבתו העצמית של הרבי לחסיד, אלא "יחידות" היא גם – בירור, בהירות.

תוכן הנושא של "יחידות" הוא, התאחדות המביאה את החסיד לידי ידיעה ברורה ובהירה
מה עליו לעשות. כי, כשניגש אדם לעבודת ה' ועושה חשבון נפשו מה מתרחש אצלו – נוצרת
בלבו תחושה לא-טובה והוא בא לידי בלבול, אין הוא יודע מה לעשות בראשונה, ובמה
להתחיל את התיקון באופן שיהי' בסדר ובתועלת.

את הבהירות – מוצא החסיד ב"יחידות". על ידי ייחודו עם הרבי, כשמספר לרבי את מעמדו
ומצבו הרוחני והפנימי, אומר לו הרבי איך ובמה עליו להתחיל בעבודת התיקון.

מעשה – איננו רק ענין של מלאכה, כעשיית כלי או כתיבה וציור, כלומר הדברים הנודעים
מכוח התנועה, אלא מעשה הוא התואר של הפועל, התוצאה הנובעת מכל כוח המשמש
לו מקור, אם מהמוחין – חכמה, בינה ודעת, אם מהמדות – אהבה ויראה, חסד וגבורה, אם
מכוחות הראי' והשמיעה – גם מחשבה ודיבור נקראים מעשה.

זה פירוש האימרה: "ניגון, חסידות ו"יחידות" הם מחשבה, דיבור ומעשה". על ידי קיום
ה"יחידות", כשחסיד מקיים כל מה שהרבי אמר לו, התקשרותו אל הרבי היא עד לדרגה
האחרונה שבמעשה. – הענין דורש הסבר עמוק, וכשהשי"ת יעזור נשוחח בזה. – על ידי חזרת
דברי החסידות של הרבי נעשה ייחוד של דיבור, ועל ידי ניגון – ייחוד של מחשבה.

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"א עמ' קב, א ואילך – לקוטי דיבורים [המתורגם] א-ב ע' 134)

הנודר כדפוס
ליעליו נשבת
היה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נפ"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצב"ה

לקראת שבת

ב. ולהעיר, שמזה שסיים רש"י "כדאיתא בספרי" – מובן שמצא רש"י גירסא כזו בספרי (וראה גם שיחת י"ז תמוז תשמ"ו); אבל עדיין אינו מובן: למה בחר רש"י דוקא בגירסא זו הדורשת ביאור, ולא בגירסא הרווחת אצלנו (שלכאורה מובנת יותר)?

ועוד להעיר, שבמדרש תנחומא (ע"פ בפרשתנו כז, טז) מביא משל דומה: "משל למה הדבר דומה, למלך שנשא אשה והי' לה שושבין. כל זמן שהמלך כועס על אשתו, השובבין מפייס . . בא השובבין למות, התחיל מבקש מן המלך, אמר לו: בבקשה ממך, תן דעתך על אשתך. אמר לו המלך, מה אתה מצוני על אשתי צו את אשתי עלי כו";

וצריך ביאור: במה היא העדיפות שבמשל מ"בת מלך שהיתה מפקדת לבעלה", שלכן הביא רש"י דוקא משל זה ולא את המשל שבתנחומא?

ג. וי"ל:

ההדגשה הכללית כאן היא שהקב"ה צריך לבניו – כביכול, וכפי שמפורש בלשון הכתוב: "את קרבני להמין", היינו שהקרבות הם כביכול לחמו ומזונו, דבר הכרחי, של הקב"ה.

שזהו שאומר הקב"ה למשה – "עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי":

כשם שבקשת משה מהקב"ה ("מצוני על בני"), היא דבר המוכרח לקיום עם בני ישראל, שבהכרח שיהי' להם "איש על העדה", מורה ומנהיג, "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" (כו, יז) –

כך בקשת הקב"ה ממשה ("צוה את בני עלי"), שיזכרו וישימו לב לשמור מצוותיו של הקב"ה, ויקריבו קרבנות לפניו, אינה רק ענין של "נחת רוח" בעלמא, כעין "תוספת", אלא שהקב"ה כביכול זקוק לזה ע"ד הצורך ההכרחי שיש לאדם בלחם ומזון.

ותוכן זה מודגש דוקא בהמשל כפי שמביא רש"י – "משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה", כדלקמן.

ד. כאשר מלך מבקש מאשתו שתצווה בניו לנהוג בו כבוד (כהגירסא הרווחת בספרי) – אין הצורך שלו בזה כ"כ הכרחי. כי, גם אם בניו לא ינהגו בו כבוד, הרי בהיותו מלך יש לו שרים ועבדים משלו;

אמנם כאשר מדובר ב"בעל" סתם, שאינו מלך (כגירסת רש"י) – אז אין לו אלא בניו לבד, והוא זקוק ומוכרח שהם ינהגו בו כבוד, כי בלאו הכי יחסר לו ביותר.

אך מדוע באמת חושש ה"בעל" שהבנים ישכחו על אביהם, שלכן הוא מצווה במיוחד על כך?

הנה פרט זה מובן לפי הדיוק – שאשתו של ה"בעל" היא "בת מלך":

ניגון, חסידות ו"יחידות"

"ניגון, חסידות ו"יחידות" הם מחשבה, דיבור ומעשה. על ידי קיום ה"יחידות", כשחסיד מקיים כל מה שהרבי אמר לו, התקשרותו אל הרבי היא עד לדרגא האחרונה שבמעשה

ניגון ד' בבית של רבינו הזקן

לכל הנהגה הי' לאבי [כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע] יסוד בהלכה או בקבלה, ומנהג שראה בעצמו או שמע בוודאות שכך נהגו אבותיו, אבותינו רבותינו הקדושים, הי' אצלו לחוק.

ה"חייב אדם לומר בלשון רבו" הי' אצל אבי לא רק במנהג אלא אפילו בתנועה של ניגון, כלומר איך ובאיזו הזדמנות ניגנו את הניגון.

...את הניגון הגדול [ארבע בבית" שחיבר רבינו הזקן] היו שרים בליובאוויטש רק בזמנים קבועים: י"ט כסלו, בשמחות כמו למשל ברית, בר מצוה, חתונה וכן בר"ח אלול.

המלמד שלי הרה"ח הרשב"ץ נ"ע (ר' שמואל בצלאל מחסידי כ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק") סיפר לי מה שמע בעצמו מהרבי ה"צמח צדק" בחתונתו של ר' שניאור הבן של ר' נחום (שהי' בנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי):

"האומר שמועה בשם אומרה יראה כאילו בעל השמועה עומד לנגדו" – כשחוזרים על דבר תורה מתאחדים עם הנפש-רוח-נשמה של בעל השמועה וכשמנגנים ניגון של בעל השמועה מתאחדים עם החיה-יחידה של בעל השמועה."

והרבי ה"צמח צדק" החל לנגן בדביקות גדולה את הניגון הידוע של רבנו הזקן. הבנים הצטרפו לנגינה וכל הקהל השתפך בדמעות של תשובה.

אצל הסבא (כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע) היו ניגונים מסויימים שהי' שר לעצמו בתפלה. בפסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע, בשעה שהי' מניח תפילין של ר"ת, וכן בשעה שהי' לובש בגדי שבת, או במוצאי שבת בשעה שהי' פושט בגדי השבת, ובסעודות שבת היו ניגונים שהי' שר כליל שבת וכיום השבת.

הזרחת חיים

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

ימין מקרבת!

תיקון ולא גירעון בילד

במענה על מכתבו.. בו כותב אודות... שי" שאובד עצות בהנוגע להנהגתו אתו.

וכבר ידועה עצת רז"ל שלשה תהא וכו' ימין מקרבת, תינוק. ובנדון דידי' יש להתייעץ עם רופא פסיכולוג כיון שכמה פעמים ואפשר גם ברובם, הנהגה כאותה שהוא מתאר במכתבו תלוי" במתיחת עצבים וכיו"ב, ולפעמים תכופות ביד הרופא להועיל בזה במדה חשובה.

בכל אופן כפי הנראה מתיאורו, הגירוש מן הבית יכול להביא ח"ו גרעון עוד יותר בהמצב ולא תיקון, וק"ל.

ויהי רצון שבקרוב יוכל לבשר טוב בהאמור, ומובן ופשוט שככל שיוסיף הוא - הכותב אודות הנ"ל ובני המשפחה בכלל - בעניני תורה ומצות, יתוסף בברכת השי"ת בכלל ובמילוי בקשתם בהנ"ל בפרט.

(אגרות קודש ח"ו ע"ב רכד)

דרשות של קירוב

במענה על מכתבו . . בו כותב אודות הפעולות דארגון דרשות דברי התעוררות ברבים, ואתענין לדעת הנקודות דתוכן הדרשות, כי הרי כמה סוגים בהתעוררות וכמה אופנים ודרכים להתעוררות, ומובן שבימינו אלה ביחוד ע"י קירוב דברי נועם פועלים יותר מאשר ע"י ההיפך, מכש"כ וק"ו מימי הבעש"ט ותלמידיו, שגם אז הי' חילוק גדול ונתגדל החילוק במשך הזמנים...

(אגרות קודש ח"ו ע"ב טז)

בדרכי נועם

במענה למכתבו . . בעת רצון יזכירוהו [לברכה] וכן את העלמה שתחי' אודותה כותב [שהנהגתה זקוקה לתיקון] על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כ"א מתאים לתוכן כתבו.

ובהנוגע לשאלתו וכו' [כיצד להשפיע על הנערה הנ"ל, הנה] הנסיון הראה שבכלל בדרכי נועם מצליחים יותר ובהקדם יותר.

כן רואים במוחש אשר על ידי תעמולה במעשים, זאת אומרת לא רק להוכיח את אי-נכונות הדרך בה הולכת אלא על ידי שימציאו לה (כאילו מבלי משים לב) ענינים של טוב להתעסק בזה ושיעניינו גם אותה מבלי צורך לתעמולה בזה, אפשר לנתקה יותר מהדברים הבלתי רצויים וק"ל,

ואף שבכגון דא נחוץ שמי שהוא יעמוד בתנועה של מחאה כנגד התנהגותה, הנה כפי שרואה אני מהמכתבים, מחאה זו היא מצד האב שי" בכל התוקף ובפרט שאפילו בהנהגה בדרכי נועם אין זה שולל גם כן את המחאה בדרכי נועם.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור,

(אגרות קודש ח"ו ע"ב טח)

במה שכותב אודות יחסו לבתו... שתליט"א, ידוע פסק תוה"ק תורת חיים בהנוגע לעצמו ולבני ישראל, אשר הדרכים צריכות להיות דרכי נועם ואפילו הנתיבות נתיבות שלום, וידוע הפסק דין לעולם תהא ימין מקרבת וכו',

ואם מאיזה טעם שיהי' צריך להראות שהנהגה לא היתה כדבעי כלל וכלל הרי כמה אופנים בזה, וק"ל, ויהי רצון שבקרוב ממש ירווה גם ממנה רוב נחת אמיתי הוא נחת יהודי חסידותי.

(אגרות קודש ח"ו ע"ב ט)

מכיון שהבעל בעצמו אינו "מיוחס", ואילו אשתו היא מיוחסת ביותר, "בת מלך" - חושש הבעל שלאחר שאשתו תיפטר מן העולם, שוב לא יהדרו בניו בכבודו, בטענה שהוא סתם אדם מן השורה ואילו הם נכדי המלך!

ולכן הוא מצווה לאשתו, שהיא "בת המלך", ההולכת להיפטר מן העולם - שלא תשכח על בעלה, ותזרז ותזהיר את בני' לנהוג כבוד באביהם (למרות שאין הוא ממשפחת המלוכה). וזהו שהוא אומר לאשתו, שעד שהיא מבקשת ממנו שידאג לבני', ומבקשת בתוקף בהיותה "בת מלך" ובני' נכדי המלך - תשים לב להצד השני, להזהיר את בני' לשמור על כבודם של אביהם, על אף ייחוסם כנכדי המלך.

ה. ומכאן יתבאר גם בהנמשל:

משה רבינו הוא רועה ישראל, והוא תובע בתוקף גדוץ "יפקוד ה' . . איש על העדה . . ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" - כמו "בת מלך" התובעת בתוקף מבעלה שידאג לבני' נכדי המלך (וכבר מצינו שדיבר משה בתוקף עבור ישראל, וכמו בחטא העגל (תשא לב, לב ובפרש"י) - "ועתה אם תשא חטאתם הרי טוב . . ואם אין מחני נא". ועוד כיו"ב).

על כך משיב לו הקב"ה - "עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עליי":

מכיון שחלק מבני ישראל כבר עברו על ציווי הקב"ה כמה פעמים, ("וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי"), יש מקום לחשוש שלא יתייחסו בכבוד להקב"ה ומלכותו - ובדוגמת נכדי המלך שיש חשש שיזלזלו באביהם לאחר פטירת אשתו בת המלך;

ולכן מורה הקב"ה למשה "צו את בני ישראל", ומדגיש בפניו אשר הקרבנות הם "לחמיי", והיינו שהקב"ה הוא כביכול כמו אב הזקוק לבניו ללחם - בדוגמת ה"בעל" אשר אם בניו לא יכבדוהו יחסר לו ביותר - והוא תובע מאשתו "בת המלך" שתזרז ותזהיר את בני' על כך.

ו. והנה, "תפלות במקום תמידין תקנום" (ברכות כו, ב); ומכאן נמצאנו למדים גודל ענין התפלה:

אם יעלה בלבו של האדם המתפלל - מהי החשיבות הגדולה כ"כ של עבודת התפלה שלי, ומדי יום ביומו? וכי מה הרעש אם יחסר, ח"ו, אחת מהתפלות ביום פשוט בימות החול?

על זה באה ההוראה מפירוש רש"י כאן: הקב"ה ביקש ממשה "צוה את בני עליי", שישמרו להקריב הקרבנות תמיד, ואמר על זה "לחמיי", שזה חשוב ומוכרח, אפילו יותר מזה ש"יפקוד ה' . . איש על העדה"; וא"כ יש חשיבות עצומה בהתפלה (שבאה במקום קרבן התמיד) בכל יום, הן בימים המיוחדים שבשנה והן ביום פשוט שבימות החול - "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

לרמז בזה, שדוקא בארץ כנען מזהירים הם שלא ינחלו, אך ארץ שבעצם היא שייכת לארץ ישראל אבל אינה מארץ כנען, אינה בכלל לאו זה. והוא ארץ קיני קניזי וקדמוני "שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן ועדיין לא נכבשו" (ל' הרמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד).

ומדיוק זה למד הסמ"ג שגם לדעת הרמב"ם אפשר להיות דלעתיד יטלו הלויים חלק בארץ, אבל לא בארץ כנען אלא בארץ קיני קניזי וקדמוני (וראה מהר"ם שיק מצוה תקה ל"ת רצט. תולדות אדם לספרי שופטים). ולא קשה ממה שהזכירו הלויים מליטול חלק בארץ, כי היא מצוה הנוהגת לדורות בארץ כנען בלבד.

מחלוקת ר"ע ור"ש אם צלפחד הי' המקושש או מהמעפילים – לשיטתייהו

כי בחטאו מת

בחטאו לברו מת ולא החטיא את אחרים עכו"ר עקבא אומר מקושש עצים הי', ור' שמעון אומר מן המעפילים הי' (כו, ג רש"י)

יש לפרש פלוגתא זו בין ר"ע לר"ש, דאזלי לשיטתייהו:

ר"ע הי' רגיל לזכות את ישראל (רש"י ד"ה שבקי' - סנהדרין קי, ב). וע"כ מפרש "מקושש עצים הי'", כי חטא זה קל יותר מחטא המעפילים, דבחטא המקושש לא השתתפו עוד מישראל, ולא הי' שום חשש ש"החטיא את אחרים עמו", משא"כ במעפילים היו כו"כ מבני ישראל.

ואילו ר"ש ד"דריש טעמא דקרא" (גיטין מט, ב), ס"ל ד"מן המעפילים הי'", כי לפירוש זה נמצא שבדברי בנות צלפחד "בחטאו מת" מרומז גם טעם לזה שמגיע לאביהן חלק בארץ ישראל, מאחר שמסר נפשו עלי'.

האם יטלו הלויים חלק בארץ לעתיד לבוא?

לאלה תחלק הארץ

הכל במשמע, ישראל כהנים ולויים כו'. ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחלו, יצאו כהנים, בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה, יצאו לויים (כו, נג ספרי)

כתב הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פי"ג ה"י): "כל שבט לוי מזהירין שלא ינחלו בארץ כנען", וכתב על זה המשנה למלך "כתב הסמ"ג (לאוין רעו. רעז) דלעתיד לבא נוטלין חלק בארץ שנאמר (יחזקאל מח, לא) שער לוי אחד, כדאיתא בפרק יש נוחלין". וכוונתו למאמר רז"ל (ב"ב כב, א) "עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלושה עשר שבטים".

והנה, ידוע שהסמ"ג "דרכו תמיד להלך בעקבות הרמב"ם וברוב המקומות בספרו אינו אלא כמעתיק כו" (יד מלאכי כללי הסמ"ג סמ"ו), וא"כ מסתבר לומר, שגם בענין זה ס"ל להסמ"ג שכן הוא שיטת הרמב"ם (וראה מנ"ח מצוה תח) שלא ס"ל כן). וצריך ביאור מנא לי' להסמ"ג שכן סובר הרמב"ם.

גם צ"ע בגוף שיטה זו (כמו שהקשו המפרשים (מנ"ח שם, ביאור הרי"ף פערלא לרס"ג ח"ב ל"ת רלד, ועוד)), דכיון שהוא לאו בתורה דשבט לוי לא יטלו חלק בארץ, האיך תתקור המצוה בימי המלך המשיח. ולאידך מכיון שהרמב"ם (מל"ת קסט) וכן הסמ"ג מנו לאו זה במנין המצות, הרי כבר כתב הרמב"ם בספר המצות (שרש ג) "שאינ ראוי למנות מצוות שאין נוהגין לדורות" - ואם מצוה זו תבטל בחלוקת הארץ לעת"ל, מה מקום למנותה במנין הלאוין?

ויש לומר, בהקדם דיוק לשון הרמב"ם "כל שבט לוי מזהירין שלא ינחלו בארץ כנען", ולא נקט בלשון הרגיל "ארץ ישראל". אלא שבא

גוש נסכא בלא צורה] חזר ועשאם כלים לא ריבה ולא מיעט", הרי דמשקל הכלים הוא בצמצום ובדיוק עד למשהו. ולהעיר גם מהנאמר בעירובין יד. בים שעשה שלמה בבנין המקדש (מקוה גדולה לטבילת כהנים) שמכריח הש"ס להתאים באופן מדויק ע"פ כללי החשבון בין מדת היקף עיגולו למדת רוחבו באמצע העיגול, המבוארות בכתובים, ומדייק הש"ס לחשבו באופן דלא יתיר אפי' "משהו", עיי"ש בתוס' "משמע שהחשבון מצומצם" (ומשוה זה גם לשיעור ארון שבמקדש דמסוגיא דב"ב יד: עולה דהחשבון מצומצם בלי סטי' אפי' בפורתא), עד שנתקשה איך יתאים עם חשבון חכמי המדות כו'. ועיי"ש עוד בפיהמ"ש לרמב"ם למשנה דעירובין שם. ועוד].

ועפכהנ"ל על יסוד המנ"ח וכו', י"ל גם בתירוץ עצם הסתירה שבריש דברינו בין הברייתות, לענין כיצד הי' המעשה בפועל, אי עשה שלמה המנורות במדת ככר בדיוק מוחלט או שהיתה מנורה שהיתה יתירה דינר כו', די"ל (דלא כדלעיל דפלוגתא היא, אלא) דבאמת ר"י ברי" לא פליג על ברייתא קמייתא בסיפור הדבר, ואף ברייתא קמייתא דקאמרה "והעמידון על ככר", היינו שהעמידון עד לפורתא יתירה על ככר, דלא חשבינן לה (בערך הככר, ובפרט שהמדובר בככר דקודש שככר כפול הוא, בכורות ה.), מיהו בא ר"י ברי" להוסיף ולחדש פרט בכ"ז, והוא דאפילו אפורתא כזו (שאינה מעכבת) הידרו לבטלו, ואף בטורח רב מאד דהכנסה לכור עוד ועוד. ויש להאריך בכל הנ"ל.

ואי ננקוט הכי (דיתרון קל זה לא מקרי יתרון) נרוויח ישוב סתירה בדבר, דהנה בירוש' שלפנינו שקלים פ"ו ה"ג הובאה ברייתא זו בשינוי גירסא, ושם נאמר דע"י הכנסתה לכור פ' פעמים "לא חסרה כלום", ונראה כפלוגתת בבלי וירוש', דלהבבלי הכנסתה חיסרה ממנה הדינר יתירא, ולהירוש' לא נחסרה עיי"ז מאומה וכדמבאר לאח"ז בהירוש', דפריך היאך שייך זה שהכנסה לכור לא תחסר מאומה, ומיישב דבזה מבורר (שכבר נתברר בהכנסות לכור דימי שלמה) אין הכור מחסר עוד כו' (משא"כ ברייתא קמייתא דקאמרה דכל הכנסה לכור חיסרה כו' זהו בזהב שלא הי' מבורר קודם ההכנסה), ועיי" בתורה שלמה תרומה אות ריג גירסאות שונות בירוש' זה כו'; ועכ"פ לפי הנ"ל י"ל דליכא פלוגתא ולא מדי, ורק דבהירוש' פורתא זו שנחסרה (חסרון של דינר בלבד, בערך לככר שלם) לא חשיב להזכירו (משא"כ חסרון דככר שלם בהכנסה לכור המסופר בברייתא קמייתא), ושפיר מקרי "לא חסרה כלום". ותנא דמסייע לן בפי' ר"ש סירליאו לירוש' שם, דפירש להדיא דכוונת ל' הברייתא שביירוש' היא "ולא חסרה כלום, אלא דינר", עיי"ש.

[מיהו עיי' בספרי סוף פ' נשא, "כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקודש, ללמדך שלא ככלי בית עולמים כלי הדיוט, כלי הדיוט שקלן אחד ואחד וחזר ושקלם כאחד או ריבה או מיעט, אבל אלו לא ריבה ולא מיעט, ר"נ אמר כלי בית עולמים שקלם כולם, חזר ועשאן סימון]דהיינו

הבדור מודפס
לעילוי נשמת
מרת ליילת נאמן בת גרשם
נלבית ערב יום הדיבורים
התשנ"ח
תנצ"ב

לא להשתעבד לפסולת!

מדוע צריך פינחס לכפר על חטא בעל פעור בכל דור ודור? / האם על יהודי לעסוק בפרנסתו על פי חוקי הטבע? / מדוע כה מופרך להתענג מענייני תאוות עולם הזה? / ומהי הסכנה בכך שהיצר מסכים לקיום המצוות?
הזהירות מחטא "בעל פעור" בכל דור ודור

הכפרה שפעל פינחס על חטא "בעל פעור", לא הייתה לשעתה בלבד, אלא היא נמשכת ומכפרת בכל דור ודור, וכך אמרו חז"ל (בספרי) על הפסוק (פרשתנו כה, יג) "ויכפר על בני ישראל" – "שעד עכשיו לא זו, אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים" (וראה גם סנהדרין פב, ב: "ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם". וראה גם תוד"ה מפני – סוטה יד, א).

ויש לתמורה:

בעשרה ניסיונות ניסו אבותינו את הקב"ה במדבר (אבות פ"ה מ"ד), ולא מצינו שפעולת חטאים אלו נמשכת עד ימינו, שהיו צריכים כפרה לדורות (מלבד חטא העגל (והמרגלים) – מפני שהי' ממנו תוצאות לדורות). ובמה נשתנה חטא בעל פעור שצריך פינחס לעמוד ולכפרו "עד שיחיו המתים"? ויש לבאר את מהותו הפנימית של חטא בעל פעור, שהוא מורה על שגיאה חמורה בהתייחסות לענייני העולם ותאוותיו. ובכדי שלא ליפול בחטא זה בכל דור ודור, יש להשתמש בכוחו ופעולתו של פינחס, שעל ידו נלחמים בטעות זו וניצלים מחטא "בעל פעור" ברוחניות.

הפסולת של המלאכים

מהות חטא בעל פעור בפשטות, היא, שהיו החוטאים "פוערין" . ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו" (פרש"י בלק כה, ג).

אמנם, לכל עניין גשמי יש שורש ומקור בעולמות הרוחניים, ומשורש זה נוצר אותו העניין גם בגשמיות. וכן הוא גם בחטא בעל פעור, שפגם זה קיים גם בדקות יותר, ברוחניות, ומשם נשתלשל שיהי' חטא זה גם בגשמיות בעבודה לבעל פעור (כהבא לקמן ראה לקוטי תורה ואתחנן יא, ג. ספר המאמרים "אתהלך – לאזניא" עמ' רנח ואילך. ספר המאמרים תקס"ב עמ' פח ואילך).

לקראת שבת

היינו אף במנורות שלמה, וקשה איך הדליקו במנורה שנעשתה שלא כמידתה, דאמר קרא (תרומה שם) "ככר זהב טהור יעשה אותה גו", עיי' מנחות פח: .

והנראה בזה, דהנה בכרייתא דלקמן שם איפליגו נמי ת"ק וראב"ש לענין שולחנות שעשה שלמה, דלת"ק "לא היו מסדרין אלא על של משה" ולראב"ש "על כולם היו מסדרין", ופירש רש"י "על כולן היו מסדרין – פעמים בזה ופעמים בזה", וא"כ מובן דאף לראב"ש אין הכוונה שבדוקא השתמשו בכל מה שעשה שלמה; ומעתה י"ל נמי גבי המנורות דאין כוונתו דוקא הדליקו בודאי בכל עשר המנורות כולן, אלא י"ל דאותה מנורה שהיתה יתירה בדינר – לא הדליקו בה אף אליבא דראב"ש (ודלא ככמדרש תרשא פ"ב דהיו מדליקין ככולן, ועיי' תורה שלמה תרומה כה אות קסד שהאריך בכ"ז).

אבל דוחק לומר כן, דלראב"ש לא הדליקו כולן [ולהעיר דבאמת הפלוגתא דת"ק וראב"ש כאן היא לענין הדלקה בפועל, אבל יעוי' היטב לעיל שם צח: דשקו"ט דאין לומר דהניח שלמה חלק ממנורותיו בצפון לפתח כי התורה אמרה דמנורה בדרום כו', ומוכח דנקטינן דמנורות שלמה היו כשרות לעבודה. וכן מפורש בכרייתא דמלאכת המשכן פ"י, וראה ירוש' שקלים פ"ו ה"ג ותוספתא מנחות פ"א, ו. וכן סתם במדרש הגדול תרומה כה, כג לענין השולחנות. ועיי' לקו"ש חכ"ו תצוה ב הערה [81]. ומחזורתא יותר דהדליקו שפיר.

והנה המנ"ח מצוה צח כבר הצייע לומר דהא דמשקל המנורה צ"ל ככר, וכן בשאר כלים שנתבאר בהם שיעורי המדות בתורה, "אפ"ל דיש להם שיעור למטה דלא יהיו פחותים משיעור הזה, אבל למעלה אפשר

דאין להם שיעור ואם הם יתר מהמדות או מהמשקל אין בכך כלום", ושוב הקשה ע"ז מפרש"י בפ' תרומה (שם) שכתב להדיא שהמשקל צ"ל ככר "לא פחות ולא יותר", ד"מבואר בדבריו להדיא דהיא גזירת הכתוב דלא יהי' יותר אפי' כל שהוא". והוכיח הא דיש שיעור למעלה אף מגמרא דילן גבי מנורות שעשה שלמה והעמידו כל אחת על ככר, שהרי כמסופר כאן היתה השתדלות בדוקא להגיע למדה זו, והכניסוהו לשם כך לכור אלף פעמים כו'; וממשיך דאף הכרייתא גבי מנורה שהיתה יתירה דינר מורה שיש שיעור למעלה, דלכך הכניסו פ' פעמים לכור כדי להפחיתה, "חזינן דעשו כל הטצדקאות שלא יהא אלא ככר, ורק בדינר זהב שלא יותר היו עושין שלא יהי' רק בצמצום", היינו דחידש עתה דהוספה זוטרותא זו לאו שמה הוספה ושפיר הוי בשיעורו גם למעלה, ויסד הדבר ע"ז דנימא "דאף בידי אדם אי אפשר לצמצם" [היינו דאף בדבר התלוי בידי אדם אמרי' הכלל "אי אפשר לצמצם", שאין שייך לדקדק המידה בדקדוק ממש על נקודתה, ולהכי שפיר יתרון קל אינו פוסל דבנוגע להשיעור למעלה ד"לא יותר" פורתא לא דק], כי אם לא נימא כן "היאך נוכל לעשות המנורה של זהב כיון דבין פחות ובין יותר פסולה", עיי"ש מה שדן בזה ממק"א בש"ס.

ויש לבסס דברי המנ"ח, דעפ"ז יומתק דיוק הלי' בדברי ר"י בר"י שטרח לספר דהי' זה דינר "קורדיקיני", דהנה בחולין נד: אמרי' ד"דינרא קורדינאה" – "הוי כפשיטא זוטרתי" (וע"פ הערוך "דינרא קורדינאה" זה היינו הך דמנחות, אף דלא משמע כן דעת רש"י, עיי' פירושו בב' המקומות), הרי דשיעור קטן הוא, וזהו שהדגיש ר"י דבר זה.

המורה מרפס
לעילוי נשמת
הרב שמעון ב"ר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
רי"ש שיק
נפטר כ' ססלו ה'תשנ"ב

בדיני משקל כבר זהב דמנורה

שק"ט בין ב' הברייתות דמנחות גבי משקל מנורות שעשה שלמה,
ואי שיעור כבר מעכב אף למעלה דלא לוסף עליה

גרסינן* בברייתא דמנחות כט. "ר' יוסי ב"ר יהודה אומר מעשה והיתה מנורת בית המקדש יתירה על של משה בדינר זהב קורדיקני (שם מטבע, רש"י), והכניסוה פ' פעמים לכור והעמידוה על ככר, כיון דקאי קאי", ופרש"י, דהכוונה למנורה שנעשתה בימי שלמה אלא שאז היתה יתירה דינר על מדת המנורה דמשה (שמדתה ככר בדיוק, כמבואר בקרא תרומה כה, לט), ועכשיו (בימי בית שני כשהחזירה להם כורש, ראה רש"י) הכניסוה לכור לצרפה עוד, ואזי נחסר דינר זה והועמדה על מדת מנורת משה בדיוק. וקאמר "כיון דקאי קאי", פי'

(* כבר נודע בשערים, ספר 'הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושו וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם. ומרגלא בפומי דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית עצמו (ראה ב"פתיחה" לספר הני"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו". אשר לכן הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הני"ל. **המוציאים לאור.**

דמאחר שכבר נזקק הזהב יפה בימי שלמה, אזי עכשיו אין הכור מחסר ממנו אלא דינר. ועפ"ז לכאור' צ"ע איך יעלה בקנה אחד עם הברייתא דלעיל מיני' בסמוך, "עשר מנורות עשה שלמה וכל אחת ואחת הביא לה אסף ככר זהב והכניסוהו לכור והעמידוהו על ככר", דמשמע שכבר בתחילת עשיתם בימי שלמה נעשו כולם מעיקרא כמידת מנורה שעשה משה ולא יתירות דינר.

וי"ל דאכן מחלוקת היא זו ומי ששנה זה לא שנה זה, והרי ל' הברייתא הוא "ר"י בריי אומר" (ולא "אמר ר"י בריי") שהוא ל' המורה דפליג אאיך מ"ד כידוע בכל הש"ס (ראה שד"ח כללים ח"א ע' מט וח"ז ע' א'תעה), ומשמע דמחלוקת בדבר.

והנה הרש"ש על אתר נתקשה "איך השתמשו בה בבית ראשון לדעת רבב"ש לקמן (צט), אם היתה יתירה על כיכר", פירוש דלקמן שם תניא "עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה כו", ר"א בן שמוע אומר כו' בכולן היו מדליקין",

לקראת שבת

דהנה, כאשר אוכל האדם מאכל, הרי קרבו מבררים ומעכלים את המאכל, והמובחר שבו נעשה דם בלב, ומחי' את איברי הגוף, והחלק הנחות והירוד שבמאכל הוא הפסולת שנדחית חוצה מגוף האדם.

ושורש הדבר הוא מעניין הפסולת שברוחניות:

מבואר בסה"ק (לקוטי תורה שלח מא, ד. וראה זהר ח"ג רלד, ב), שההשפעה האלוקית הבאה מלמעלה יש בה חלק מעולה ופנימי ויש בה גם חלק חיצוני ונחות. וישנם מלאכים המכונים "קרביים", שהם בוררים את ההשפעה האלוקית, באופן שהתענוג המובחר שבה מושפע בגן עדן, והפסולת נמשכת לעולם רוחני נחות הימנו. ובאותו העולם הנחות ישנו עוד בירור, ושוב התענוג המעולה נשפע באותו עולם, וה"פסולת" נדחית לעולם נחות יותר.

וכך מתברר השפע האלוקי מעולם לעולם, בירור אחר בירור, עד שהפסולת הירודה ביותר מגעת לעולם הזה הגשמי, ומזה נתהוו התענוגים הגשמיים ככסף, זהב וכיוצא בזה. ונמצא שתענוגי עולם הזה הם הפסולת הנחותה ביותר שנדחית מכל העולמות הרוחניים.

וכאשר עובד האדם לפסולת זו של התענוגים הגשמיים ומשתעבד לה, והיינו שמחשיב אותה ומתענג בה ועד שעושה ממנה עיקר, הרי זה חטא בעל פעור ברוחניות. כי כשם שעובדי בעל פעור בגשמיות היו משתחוים לפסולת של גופם, כך גם הוא משתחוה ומשתעבד ונעשה שקוע בפסולת של התענוגים הרוחניים.

מאמין בחי העולמים וזרע

ההשקפה הנכונה על ענייני העולם, מתחילה בהסתכלותו של יהודי על מהלכי הטבע וחוקיו:

אמרה תורה (ראה טו, יח) "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ודרשו בספרי (ראה גם ילקוט שמעוני עה"פ) "יכול [יהא יושב ב]בטל, תלמוד לומר **בכל אשר תעשה**". והיינו, שהתורה מורה ליהודי שברכת ה' תבוא על ידי התעסקותו במלאכה, ואזי יבוא אליו השפע בדרך חוקי הטבע שקבע השי"ת בעולמו.

אמנם, אין זאת שפרנסתו וחיותו של יהודי באה מחוקי הטבע, שהרי הקב"ה הוא בורא עולם ומנהיגו, ואין להם לחוקי הטבע שום שליטה וממשלה ח"ו על הנהגת העולם, אלא הקב"ה הוא השולט ומנהיג כל פרט בעולם. ורצון הקב"ה, הוא להנהיג את העולם על פי חוקי הטבע שקבע בעולמו.

וממילא, כאשר יהודי מתנהג בעסקו על פי חוקי הטבע, אין זאת שמבקש ומצפה לפרנסתו מחוקי הטבע, אלא הוא סומך ובוטח על השי"ת שיזמין לו פרנסתו, כאשר מקיים מצוותו "בכל אשר תעשה". וכעניין שאמרו בירושלמי (הובא בתוד"ה אמונת שבת לא, א) שאין יהודי זורע משום שסומך על הארץ שתצמיח תבואתו, אלא הוא יודע שהצמיחה והפרנסה באה מן השי"ת בלבד, והוא זורע רק משום ש"מאמין בחי העולמים" שיצמיח תבואתו.

ומכיוון שיהודי אינו מחשיב כלל את הנהגת הטבע וענייני העולם, והוא עוסק בהם רק משום ציווי הקב"ה, הרי הוא רואה את ענייני העולם רק ככלי לעשיית רצונו ית'. ואין צריך לומר שאינו משוקע בתאוות העולם, שהרי אינו מחשיבן כלל!

וממילא מובן גודל הירידה של אותו יהודי, שלא זו בלבד שהוא מחשיב את ענייני העולם למציאות חשובה, אלא הוא משוקע בתאוות ותענוגי העולם שהם הפסולת והרפש של התענוגים הרוחניים.

היצר מתחכם ואומר ליהודי: "עשה מצווה!"

כשם שבחטא בעל פעור בגשמיות באה הכפרה על ידי קנאתו של פינחס, "בקנאו את קנאתי" (פרשתנו כה, יא), כך גם על חטא בעל פעור הרוחני, הוא ההשתקעות בתאוות, מכפרים על ידי מסירת נפש דפינחס דייקא:

כאשר הנהגתו של יהודי מיוסדת על הבנתו והשגתו, יכול הוא לטעות שחוקי הטבע יש להם תוקף וממשלה. בטעותו חושב הוא, שכאשר יסד הקב"ה בעולם את חוקי הטבע, החליט שחוקי הטבע ימשלו וישלטו בעולם. וממילא מסיק, שהרוצה לקבל פרנסתו צריך להתחשב בחוקי הטבע, וגם יש ערך וחיובות לענייני העולם ותאוותיו.

ושורש הטעות הוא, ממה שעבודת האדם מיוסדת ותלוי בהבנתו השכלית:

נתבאר בסה"ק (ספר המאמרים קונטרסים ח"א לו, א. וראה לקוטי שיחות ח"ג עמ' 900), על מאמר חז"ל "כך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד" (שבת קה, ב), שבתחילת פיתויו של היצר הרע הוא אינו מסית את האדם לעבור על רצון השי"ת, אלא הוא "מסכים" ומתרצה לקיום המצוות, ורק דורש שהאדם יקיים את המצווה משום שהשכל האנושי מסכים לכך. וזהו "עשה כך", שאומר לו: עשה את רצון ה' מחמת שאף אני מסכים לכך.

וכך מתערב היצר הרע בקיום המצוות של היהודי, ומרגיל אותו שכל פעולה דורשת תחילה את ההסכמה של השכל האנושי, ומכיוון שנלכד האדם ברשת זו, הרי ממשוך היצר ומשכנעו לעבור על רצון ה' כאשר אין המצווה מתאימה לשכל האנושי. ותחילת הקלקול הייתה במה שעבד האדם את השי"ת על פי הסכמת השכל, ולא בקבלת עול פשוטה.

וכן הוא גם בעניין ההשתקעות בענייני גשמיות, שתחילת החטא והקלקול הוא שעבודתו מיוסדת על השכל האנושי, ואזי גם כאשר יודע שהשי"ת הוא מנהיג את העולם, הרי הכול מיוסד על הסכמת שכלו. ומכאן ואילך יכול היצר לשכנעו שיש חשיבות לחוקי הטבע, ועד שמסיתו שהטבע הוא העיקר, וממילא נופל האדם ושוקע בתאוות גשמיות.

ואימתי נשללת בתכלית טעות זו, והאדם בא להכרת האמת שהשי"ת הוא מנהיג את העולם, וגם חוקי הטבע עצמם הם הנהגת השי"ת את העולם – הרי זה כאשר אינו מסתמך על שכלו והבנתו, אלא מקבל עליו עול מלכות שמים, ומוסר נפשו לגמרי להשי"ת, ואזי מונח אצלו ברור שהנהגת הטבע היא הנהגה אלוקית.

וזהו סוד מה שפינחס "עד עכשיו לא אז, אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים":

חטא בעל פעור ברוחניות, ההשתקעות בתאוות העולם, מצוי תדיר בכל דור ודור. ולזאת צריכים לפינחס שיעמוד תמיד ו"יכפר" – מלשון קינוח וניקיון החטא (ראה תניא אגרת התשובה פ"א), את פגם זה. וזאת, על ידי עבודת קבלת עול מלכות שמים, ומסירת נפש היהודי להשי"ת לכל אשר יצוונו.

פנינים

זדוש ואגדה

מדוע לא נזכרת ירושת האב בפרשת נחלות?

איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלותו לכתו. ואם אין לו כת ונתתם את נחלותו לאחיו (כז, ה-ט)

הרמב"ן תמה מדוע לא הזכיר הכתוב את ירושת האב שיוורש את בנו המת, שהיא קודמת לירושת האחים. ותיירץ על פי דרכו.

ויש לבאר בדרך הפנימיות:

עניין המיתה ברוחניות הוא העדר קיום התורה והמצוות כדורש, כמאמר חז"ל שרשעים "בחייהן קרויין מתים" (ברכות יח, ב). וגם מי שאינו רשע, אלא שנפל וירד ממדריגתו, גם עליו נאמר בזהר הקדוש "מאן דנחית מדרגא כו' קארי ביה מיתה" (זח"ג קלה, ב).

והנה מבואר בספר התניא (פי"ט. פכ"ד), שאף שבכל עבירה נפרד האדם מהשי"ת רח"ל, מכל מקום גם החוטא מאמין בהשי"ת, אלא שאמונה זו היא בבחינת "שינה" אצלו, ובמצב זה יכול היצר להטעותו שלא ירגיש שבחטא זה הוא נפרד מאלקי ישראל. ואילו ה' זוכר שעל ידי העבירה הרי הוא נפרד מיוחדו ואחדותו ית', לא היה עובר ח"ו בשום אופן (וכנראה במוחש, שכאשר ברור שהנסיון הוא על עיקר האמונה, אזי אפי' קל שבקלים מוסר נפשו. עיי"ש באריכות).

ועל פי זה יש לפרש הטעם שלא נזכר האב בפרשת נחלות, לרמז שענין המיתה ברוחניות בא על ידי זה שחסר באדם זכרון אביו שבשמים, כי אילו ה' האדם "זוכר" את אביו – לא ה' נופל ממדריגתו, אלא ה' נשאר "בחיים" ובדיקות תמידית באביו שבשמים.

כוחו של הרהור תשובה

ובני קרח לא מתו הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום נבוה בניהם וישבו שם (כו, יא. רש"י)

מדברי רש"י אלו יש ללמוד את גודל כוחה של תשובה, שביכלתה לשנות ולהפוך את האדם מן הקצה אל הקצה:

בני קרח היו בשפל המדריגה, כדמצינו ש"הם היו בעצה תחלה", היינו שלא זו בלבד שנכשלו בחטא המחלוקת, אלא שהיו בגדר מחטיאים את הרבים, לחלוק על משה ועל הקב"ה.

ולאידך – תשובתם לא היתה תשובה גלוי, כי אם "הרהרו תשובה בלבם", באופן שלא נודע לאיש. יתר על כן, תשובתם היתה "בשעת המחלוקת", היינו, שלפי ראות העיניים עדיין המשיכו במחלוקת, והרהור התשובה שעלה בלבם לא ה' חזק דיו כדי לפעול עליהם שיפרשו בריש גלי מן המחלוקת.

ואף על פי כן, לא זו בלבד שבזכות הרהור תשובה זה נמלטו מן העונש שבא על עדת קרח, אלא עוד זאת, שגם בעת העונש גופא, בהיותם בלועים בגיהנם – היתה זאת ישיבה מתוך שלווה במקום גבוה ומבוצר (ראה במקור הדברים הע' 18-19), ועד שהגיעו למדריגה עליונה, ש"אמרו שירה" (סנהדרין קי, א), ודברי שירתם ותהילתם נכללו בספר תהלים (כ"ב יד, ב ואילך).

ומזה מובן בכ"ש וק"ו בנוגע לגאולה העתידה לבא, שפסק הרמב"ם "שסוף ישראל לעשות תשובה כו' ומיד הן נגאלין" (הל' תשובה פ"ז ה"ה) – שלאחרי ריבוי התורה ומצוות שקיימו ישראל במשך אריכות זמן הגלות, די ומספיק בהרהור תשובה בלב כדי להביא גאולתן של ישראל, במהרה בימינו אמן.